

Íslenska

Español

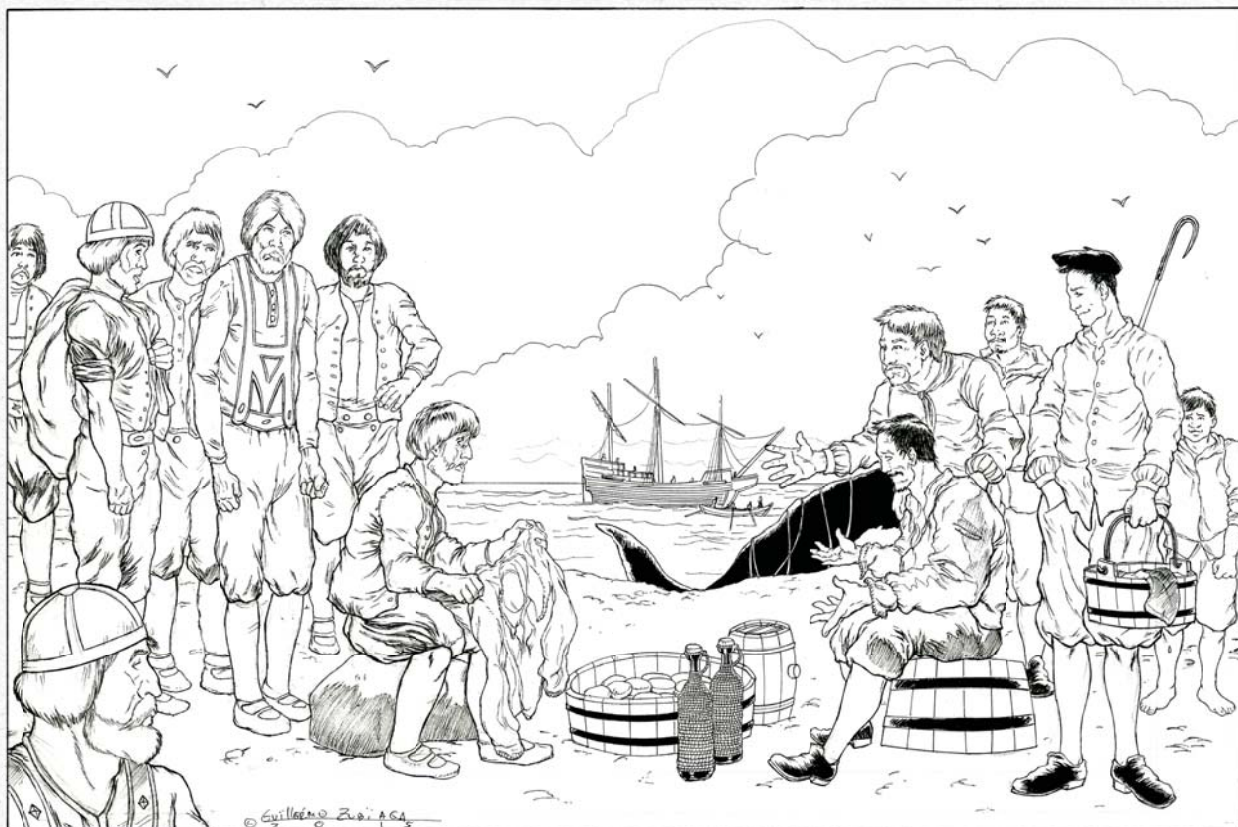
Euskera

English

www.baskavinir.is / www.1615.info

Viðskipti Baska og Íslendinga

Baskar sáuust hér fyrst við Ísland í upphafi 17. aldar. Þeir stunduðu hér hvalveiðar á árunum 1613-1615. Í Evrópu einkenndust þessir tímar af trúarbragðaátökum, erfðastríðum, siglingum og sjóránum. Sjóræningjar sem oft störfuðu með skjalfestu leyfi sinnar krúnu, voru þekktir fyrir að þykjast vera aðrir en þeir voru og spilla fyrir samskiptum þjóða. Ástæða var til að óttast þá og það kom fyrir að hvalveiðimönnum var ruglað saman við sjóræningja.

Heimildir segja frá erjum milli Íslendinga og Baska og kvartað var undan „stráksskap“ Baskanna. Íslendingum, sem voru upp til hópa bláfátækir og oft kúgaðir leiguliðar landeigenda, þótti Baskarnir full frjálslægir í fasi enda voru þeir samkvæmt lögum og samningi við eigin krúnu frjálssir menn og með forréttindi. Sagt er að einhverjir Íslendingar hafi stolið frá Bökum og síðan borið fyrir sig tungumálaerfiðleika þegar að greiða átti úr slíkum málum. Heimildir segja að Baskarnir hafi boðið bændum að koma til hvalskurðar og taka eins mikið kjöt og þeir gátu borið en þeir vildu helst fá eitthvert smáræði fyrir, fremur en ekkert. Hvalveiðimennirnir sóttust eftir að kaupa kindur og nautgripi til matar en var stundum neitað um viðskipti. Þeir gripu þá stundum til þess að taka það sem þá vantaði.

Til eru í handriti basknesk-íslensk orðasöfn sem talið er að hafi verið tekin saman á Vestfjörðum á 17. öld. Tílefni orðasafnanna virðist hafa verið verslun.

Íslenska

Español

Euskera

English

www.baskavindir.is / www.1615.info

Skipbrot

Snemma sumars 1615 sáu st mörg hvalveiðiskip við Hornstrandir, flest þeirra héldu í burtu en a.m.k. þrjú þeirra urðu eftir við veiðar. Þau skip fórust í ofsaveðri þann 21. september 1615 í Reykjarfirði á Ströndum. Skipstjórar þeirra hétu Pétur de Aguirre, Stefán de Tellaria og Marteinn de Villafranca. Hafís sem lónað hafði úti fyrir rak inn fjörðinn og braut skip þeirra Péturs og Stefáns. Skip Marteins rak upp í fjöru og brotnaði þar. Þrjú skipverjar fórust en það tókst að bjarga einhverjum varningi. Nokkrir litlir hvalveiðibátar voru enn uppi á landi þegar skipin fórust og 82 eða 83 skipbrotsmenn lifðu af. Þegar veðrinu slotaði dreif að heimamenn, sumir höfðu samúð með skipbrotsmönnum og buðu nokkrum þeirra til dvalar, en aðrir óttuðust andstöðu yfirvalda vegna banns á samskiptum við útlendinga. Flestum bændum í sveitinni hefur eflaust óað við að taka við svo stórum hópi manna til framfærslu. Öðrum hefur ef til vill staðið stuggur af þeim.

Tessi Sýna Árnasonskildir: Rithöfundur Guillelmo Zúñiga. Hönnun: Ólafur Guðlaugsson. Skreyting: Ólafur J. Einarsson, Már Jónsson, Ragnheiður Magnúsdóttir, Þorsteinn Þorsteinsson, Þorsteinn Þorsteinsson, Þorsteinn Þorsteinsson.

Íslenska

Español

Euskera

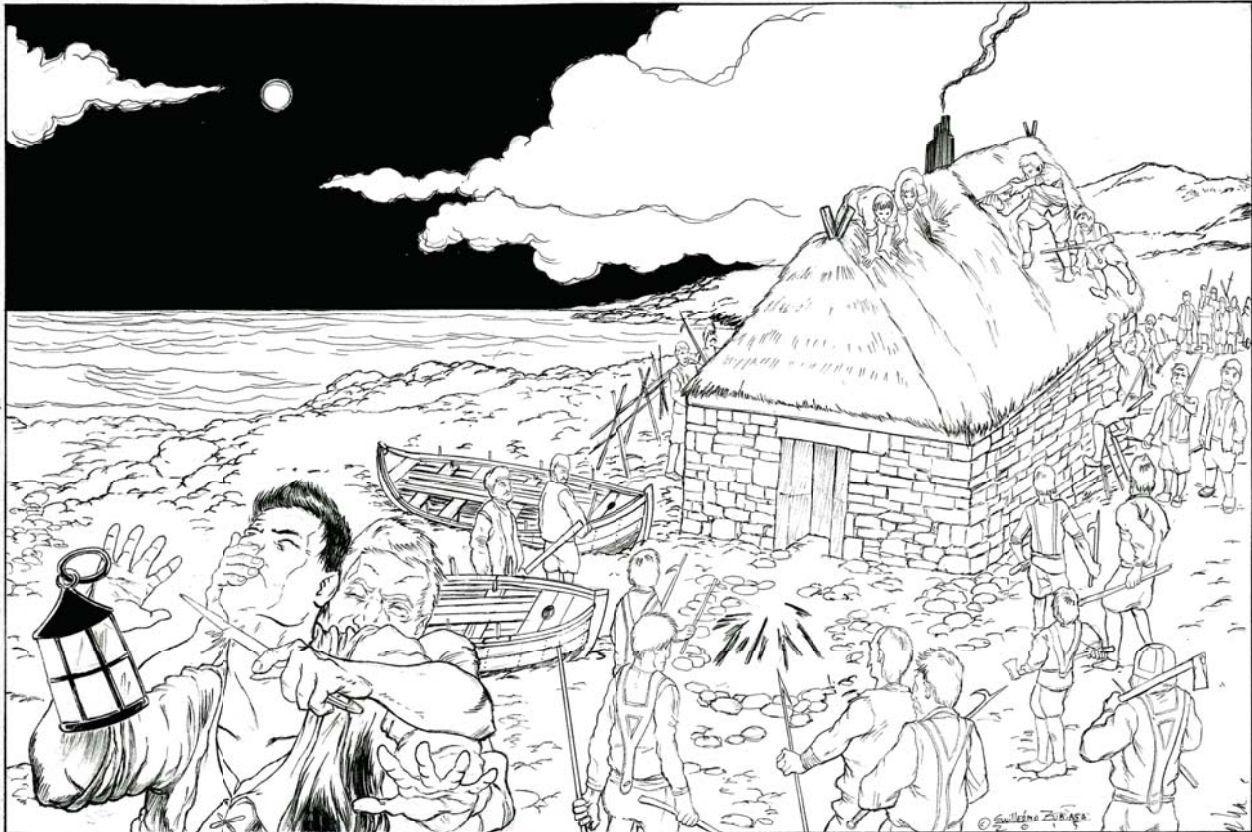
English

www.baskavinir.is / www.1615.info

Dýrafjarðarslag

Ritheimildir á borð við *Spænsku vísur* nefna að þessi hópur 14 skipbrotsmanna hafi farið um með ránum. Þeir komu við hjá prestinum á Stað í Súgandafirði og „gripu þar margt“, þaðan geystust þeir áfram til Þingeyrar með sinni „hnuplan og griplum“. Á Þingeyri fóru þeir í danska verslunarhúsið og stálu þaðan salti og skreid en fáu öðru. Þeir bjuggu síðan um sig í sjóbúðinni Skaganausti á Fjallaskaga við mynni Dýrafjarðar norðanmegin. Dýrfirðingar þekktu eflaust ekki til þessara manna en óttuðust e.t.v. að hér væru sjóræningjar á ferð enda var mikið um þá í Norðurhöfum á þessum árum, til dæmis höfðu enskir sjóræningjar farið fram með ofbeldi og ránum í Vestmannaeyjum árið 1614. Heimamenn brugðust því skjótt við og söfnuðu liði.

Þann 5. október 1615 fóru 30 manns að næturlagi og drápu alla Baskana nema ungling sem komst undan til þeirra skipbrotsmanna sem siglt höfðu skútunni til Önundafjarðar.

Í *Sannri frásögu* segir að 5 menn hafi vakað yfir bátunum en hinir 9 verið sofandi inni í naustinu. Heimamenn umkringdu húsið og einum þeirra tókst að laumast að vaktmönnum og taka frá þeim vopn. Þegar hann reyndi í annað sinn urðu Baskar hans varir og særðu hann. Heimamenn komu til aðstoðar og voru „bátavaktarar saxaðir og sundraðir“. Síðan var farið gegn þeim sem í húsinu voru, þakið rofið og mennirnir drepnir. Að því loknu var herfang tekið, mennirnir afklæddir og líkunum sökkt í sjóinn.

Íslenska

Español

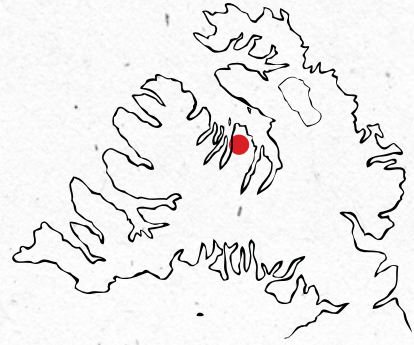
Euskera

English

www.baskavinir.is / www.1615.info

Ari Magnússon safnar liði

Árið 1615 var Kristján fjórði konungur yfir Íslandi. Hann fékk áhuga á hvalveiðum Dana við Norður-Noreg og Svalbarða. Fyrstu dönsku skipin fóru þangað til hvalveiða árið 1615. Dönsk herskip höfðu þá gert hvalveiðiskip Baska við Norður Noreg upptæk og olli það málaferlum. Við siðaskiptin lagði krúnan undir sig jarðeignir klaustra og biskupa á Íslandi. Umsjón með jörðunum höfðu sýslumenn sem fengu hluta leigunnar að launum. Sýslumenn, lögmenn og biskupar sóttust eftir jarðakaupum og það var valdhöfum hagsmunamál að hafa aðgang að öruggu vinnuafli á jörðum sínum. Lög voru sett til að koma í veg fyrir samkeppni um vinnuaflið og landsmönnum bannað að ráða sig í vinnu til útlendinga. Konungsbréf barst til landsins í apríl 1615. Í því segir að landsmönnum sé bannað að eiga viðskipti eða samskipti við baskneska hvalveiðimenn og veiðar þeirra hér við land séu ólöglegar. Í bréfinu segir einnig að heimamenn megi taka skip Baskanna og drepa þá með þeim aðferðum sem þættu hentugastar. Ara Magnússyni sýslumanni Ísafjarðarsýslu og Strandasýslu var falið að framfylgja því sem í bréfinu stóð í umboði konungs.

Ari Magnússon hafði ástæðu til að óttast reiði og refsingu konungs því hann hafði í leyfisleysi gefið Böskum leyfi til hvalveiða og þegið greiðslu fyrir. Viðsnúningur varð í afstöðu hans og nú snérist hann gegn hvalveiðimönnum. Hann boðaði til dómþings í Súðavík, 8. október 1615 og ólíklegt er að honum hafi á þeim tíma borist fréttir af Dýrafjarðarslag. Tólf manna dómur dæmði skipbrotsmennina 18 sem höfðu komið sér fyrir í Æðey rétttræpa óbótamenn. Við dóminn var stuðst við konungsbréfið frá 1615 og Þjófabálk *Jónsbókar*. Í dóminum voru talin upp neikvæð atriði samskipta Baska og Íslendinga undanfarin ár. Ari sendi út herkvæðningu og stefndi til sín liði til að leggja til atlögu gegn Böskunum í Æðey. Sektir lágu við ef þeir komu ekki. Um 50 manna lið var saman komið að Ögri þann 10. október.

Íslenska

Español

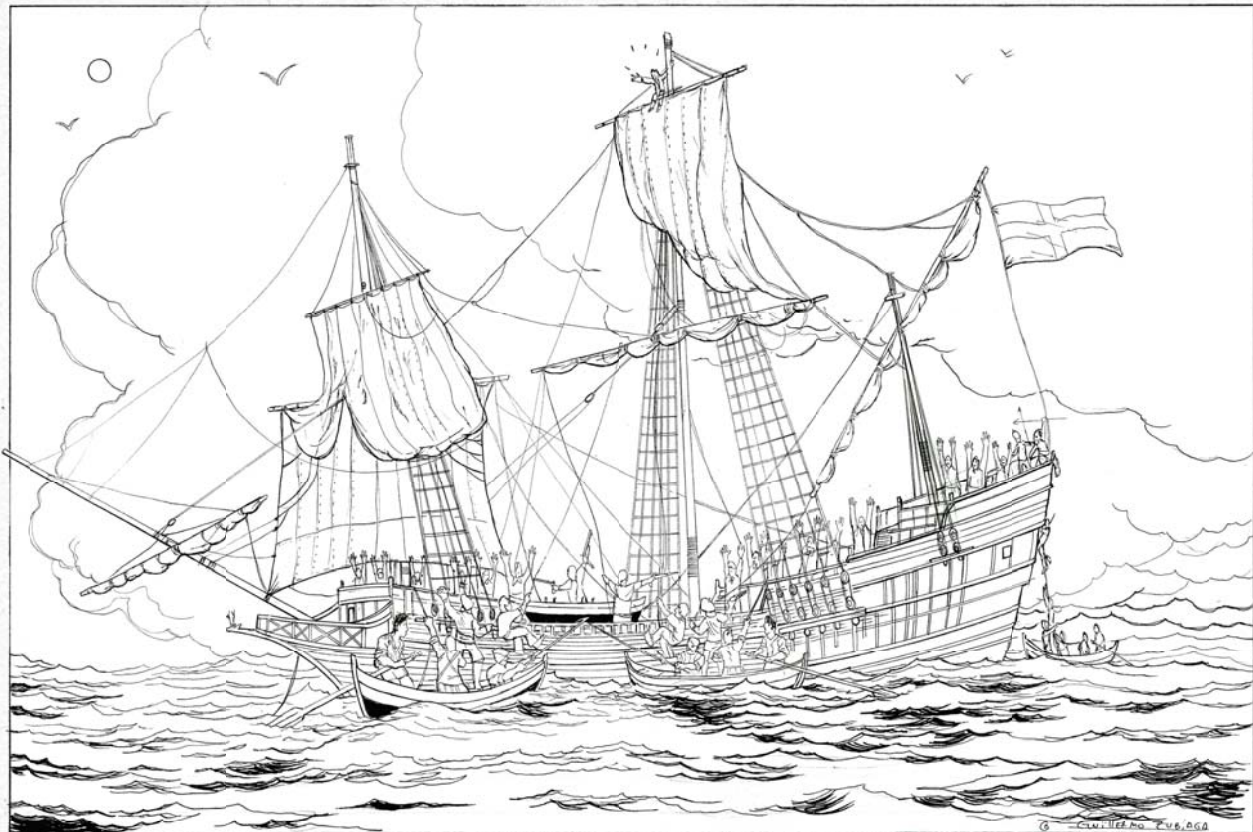
Euskera

English

www.baskavinir.is / www.1615.info

Enskt skip tekið á Patreksfirði

Um 50 skipsbrotsmenn sigldu frá Dynjanda í Leirufirði áleiðis til Patreksfjarðar. Á Vatneyri í Patreksfirði bjuggu þeir um sig í verslunarhúsum sem stóðu annars auð yfir veturinn. Þaðan réru þeir til fiskveiða og fóru um sveitir í leit að mat. Þetta var harður vetur og erfitt um aðdrætti. Þeir virðast hafa hrætt fólk þótt þeir sýndu ekki alltaf yfirgang. Heimildir segja að Baskarnir hafi verið kurteisir í framkomu í fyrstu. Eftir áramótin 1616 boðaði Ari Magnússon til þings að Mýrum í Dýrafirði. Líkt og í Súðavík lét hann þann dóm út ganga að skipbrotsmennirnir skyldu rétt drápir. Veður og ófærð komu í veg fyrir að Ari kæmist til Patreksfjarðar með her sinn. Baskarnir þraukuðu út veturinn og þegar sást til komu erlends fiskiskips, mönnuðu þeir báta sína og hertóku skipið. Síðan lögðu þeir á hafið en um afdrif þeirra er ekki vitað.

Eini hérlendi maðurinn sem mótmælti framgöngu Ara sýslumanns, var bóndinn Jón Guðmundsson lærði sem skrifaði fáeinum mánuðum eftir atburðina Sanna frásögu af spanskra manna skipbrotum og slagi, eftir frásögn sjónarvotta og er rit hans meginheimildin um þessa atburði.

Íslendingar óttuðust hefndaraðgerðir af hálfu Baska en til þeirra kom aldrei. Heimildir um viðbrögð Spánar-konungs eru ekki þekktar. Ef til vill eiga eftir að koma fram í dagsljósið heimildir á Spáni frá spænsku krúnunni, skipaeigendafélögum, útgerðaraðilum eða tryggingarfélagum sem varpa ljósi á afdrif og eftirmál basknesku skipbrotsmannanna.

